

Találkozás egy fiatalemberrel Bényei Miklós Széchenyi-tanulmányairól

❖ Rózsa Dávid

Széchenyi István gróf (1791–1860) naplójának 1820. június 18-ai bejegyzéséből arról értesülünk, hogy parancsot kapott a bevonulásra a Hessen-Homburg huszár ezred Diószegen állomásozó századához. Reakciója őszinte kétségbeesésről tanúskodik: „Ez a harmadik ezred, melyben kapitányi rangban vagyok! Helyzetem a természetben szokatlan állapot, mert mozgás nélkül egy helyben állok – »hátra nem megyek, rangom szerint legalábbis nem, de előre sem lépek, az is bizonyos«. [...] A bevonulásra nehezen szántam rá magam – oly sok idő után, *semmi miatt*, szabadságom és függetlenségem terveit ismét oly messzire elhalasztani!”¹

Széchenyi katonai pályafutása még a napóleoni háborúk idején, 1808-ban kezdődött, amikor Pál nevű bátyjával együtt csatlakozott a nemesi felkeléshez. Részt vett a győri, a drezdai és a lipcsei csatában, Wachaunál a lovát is kilőtték alóla. 1813-ban századossá léptették elő, katonai karrierje azonban megrekedt, miután az uralkodó fülébe jutott, hogy nyilvánosan kritizálta az osztrák állam- és hadvezetést. Az ifjú grófot 1815-ben Itáliába vezényelték, de a következő öt esztendőben ténylegesen mindössze tíz hónapot szolgált a hadseregben.²

Ezen a ponton veszi fel a történet fonalát Bényei Miklós tanulmánykötete, a *Széchenyi István és Bihar vármegye*, a szerző 1997-ben *Széchenyi István és Debrecen* címmel napvilágot látott doku-

Bényei Miklós: *Széchenyi István és Bihar vármegye. Tanulmányok*. Debrecen, 2010, HBM Múzeumok Igazgatósága – Déri Múzeum. 176 o. ISBN 978-963-7218-73-6

mentumgyűjteményének folytatása és kiteljesítése.

A könyv írásainak nagyobbik fele Széchenyi bihari katonaéveinek részletes történetét adja. A fiatal huszárkapitány apja kívánságának engedve maradt a hadseregben, bízva abban, hogy kinevezése már nem késik soká. Debrecenben és Diószegen töltött első hónapjaiban „először találkozott a köznemesi mentalitással, provincializmussal és először érzekelte közvetlenül a magyar nemzet elmaradottságát” (9. o.). Órnaggyá ugyan többszöri kérésére, felettesei támogatása ellenére sem nevezték ki, mégis, „a szembesülés a magyar valósággal és különösen az, hogy mindez nem fulladt ki egy finnyás arisztokrata – amúgy érthető – undorodásában, felnőtt életének talán legjelentősebb előrelépéséhez vezette el”.³

Katonai szolgálatának további hozadéka volt megismerkedése néhány kiváló férfiúval. Első helyen Wesselényi Miklós

¹ Széchenyi István: *Napló*. Vál. és szerk.: Oltványi Ambrus. Osiris, Budapest, 2002. (Millenniumi magyar történelem. Politikai gondolkodók.) 121. o.

² Gazda István: *Széchenyi napjai. Történelmi-művelődéstörténeti kronológia*. Tájak–Korok–Múzeumok Egyesület, Budapest, 1991. 9–14. o.

³ Csorba László: *Széchenyi István*. M-érték, Budapest, 2010. 77–78. o.

(1796–1850) áll közöttük, akivel 1821-es erdélyi lóvásárlási körútján barátkozott össze ennek zsigóói birtokán. Nemsokára együtt indultak nyugat-európai tanulmányútra, ahonnan Széchenyi csak 1823-ban tért vissza századához. Ettől kezdve „elmélyülten foglalkoztatta az ország válságos politikai helyzete, [...] szinte minden cselekedetében megfontoltabb lett” (24. o.). Bényei külön tanulmányt szentelt a gróf és parancsnoka, a napóleoni háborúkban elhíresült Simonyi József (1777–1837) kapcsolatának. A „legvitézebb huszárként” emlegetett óbester pályafutása egy megkérdőjelezhető bírósági eljárás következményeként háborús hőshöz méltatlan körülmények között, az aradi börtönben ért véget. Bár viszonyuk korántsem volt felhőtlennek mondható, Széchenyi egy kései naplóbemjegyzésében elismeréssel szólt Simonyiról, akit „rosszlelkű tentás auditorok némi kis formahibák miatt elsüllyesztettek” (65. o.). Egy másik írás a Franz Schöneckert néven született Szépszőgi Ferencnek (1792–1859) állít emléket, aki Széchenyinek köszönhette hadnagyi előléptetését, s végül a szabadságharc során tanúsított érdemeiért kiérdemelte az őrnagyi rangot. A gróf álmosdi keresztapaságával foglalkozó cikkben a „feltűnően eleven és olykor meggondolatlan” (84. o.) birtokos, Péchy Ferenc (?–1873) és családja portréját kapjuk.

A kötet következő két tanulmánya az érett politikus bihari kapcsolatait elemzi: bemutatja a megyeházára szánt portréja és kaszinói tagsága történetét, a folyamatszabályozással kapcsolatos dokumentumokat, valamint Széchenyi és a Bihar vármegye országgyűlési követeként, képviselőjeként, illetve főispánjaként orszá-

gos (el)ismertséget élvezett Beöthy Ödön (1796–1854) kapcsolatát. Az utolsó írás a megye gyászának megnyilvánulásával, a hivatalos megemlékezésekkel és a legkülönbözőbb rendű és rangú magánszemélyek részvételével foglalkozik.

Bényei Miklós rendkívül alapos tudású, mély forrásismeretű és figyelmes kalauza olvasójának. Írásai korántsem csupán helyi érdekűek: igyekeznek mindegyiket a magyar politika- és művelődéstörténet keretei közé beilleszteni. Az idézett dokumentumokban felbukkanó személyek, intézmények mindegyikét röviden bemutatja, a tájszavakat a bakatortól (19. o.) a pulyáig (151. o.) éppúgy röviden megmagyarázza, mint az idegen kifejezéseket.

A világos és érzékletes stílusú, gazdag irodalomjegyzékkel, név- és földrajzi mutatóval kiegészített könyvvel kapcsolatban mindössze két kritikai észrevétel van. Majd’ mindegyik tanulmány számba veszi hosszabb-rövidebb terjedelemben Széchenyi hadseregbeli előmenetelét és katonai szempontból végső soron kudarcos bihari éveit. Futaky László úgy véli, ezek a „rövid szövegvariációk” „zártabbá keretezik” a kötetet,⁴ szerintem azonban az eredeti cikkek csorbítatlan közreadása helyett érdemes lett volna egységes kompozícióként kezelni a művet, törölni belőle az ismétléseket, és szükség esetén az olvasókat – emlékeiket felfrissítendő – a megfelelő kötet helyhez irányítani. A feltűnően igényes tipográfiát csak a szeszélyeskedő (hol a szó és az írásjel közé ékelődő, hol az utóbbihoz tapadó) jegyzetszámok miatt érheti kifogás. ■

⁴ Futaky László: Széchenyi István és Bihar vármegye. *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros*, 2011. 12. sz. 63. o.

SZÓNOKVERSENY

A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtár olvasótermében került sor a *Székely március* szónokversenyre, amelyet immár negyedik alkalommal az EMI (Erdélyi Magyar Ifjak) rendezett meg ezen a helyszínen.

A verseny célja Sepsiszentgyörgy ifjúsági szónokának a kiválasztása volt, amit sikerült is teljesíteniük, hiszen a szónoklatok magas színvonalának dacára a zsűri megnevezte a legjobbat a kilenc jelentkező közül.

A verseny délután négy órakor kezdődött a beszédek megírásával, amire egy órát fordíthattak a benevezők. A beszédek az általuk kiválasztott idézetre alapozva írták meg, majd olvasták fel az érdeklődők és a háromtagú zsűri előtt. Amíg a zsűri (*Bencze Melinda* az EMI részéről, *Sztakics Éva* az önkormányzat részéről és *Dobra Judit* magyartanárnő) tanácskozott, *Varga Boglárka* népdalénekes énekelt el három csodálatos siratót, valamint katonadalt.

A legjobbnak végül *Albert-Nagy Ákos* harmadéves egyetemi hallgató bizonyult, aki beszédet mondhat március 15-én az ifjúság képviselőjeként, a második *Ghinea Lóránd*, a Székely Mikó Kollégium diákja lett, a harmadik pedig *Kocsis István*, a Plugor Sándor Művészeti Líceum tanulója. ■

Forrás: Erdélyi Magyar Ifjak, Háromszék

ÍGY IS LEHET...

A Petőfi Sándor Városi Könyvtár szívesen fogadna jó állapotban lévő könyveket az elmúlt öt év szépirodalmából, szakirodalmából a lakosság felajánlásának jóvoltából. A könyvtár honlapján egy lista is található azokról a felsőoktatási tankönyvekről, műszaki, nyelvi és útikönyvekről, amelyeket gyakran keresnek, de a könyvtárnak nincsenek meg. Amennyiben bárki rendelkezik egy felesleges példánnyal, ajándékozza a könyvtárnak és olvasóinak, olvasható az intézmény felhívásában. ■

Forrás: felegyhazitv.hu

FELÚJÍTOTT EGYKORI NDK-S ÁRUHÁZBAN RENDEZKEDIK BE A BAUHAUS DESSAU ÚJ KÖNYVTÁRA

Az Anhalt Főiskola és a Bauhaus Dessau Alapítvány több mint 80 ezer könyvet és folyóiratot tartalmazó gyűjteményét jövő pénteken nyitják meg. A két könyvtár összeköltöztetésének ötlete már az 1990-es években felmerült. Az egykori áruház az 1960-as évek nemzetközi modernista irányzatának tipikus jegyeit viseli magán és a híres dessau Bauhaus-épület mellett található. A régi áruház felújítása a berlini Reiner Becker építészstúdió tervei alapján zajlott. ■

Forrás: kultura.hu

KÖNYVELHAGYÓ PÉNTEK
MUSICAL ÉS OPERETT KÖNYVEKET
HAGYTUNK EL!

A *Könyvelhagyó péntek* kezdeményezéshez a Musicalinfo.hu és az Operettinfo.hu oldalak szerkesztői is csatlakoztak.

A Budapesti Operettszínház és a Madách Színház közelében 16 és 17 óra között egy operett és egy musical könyvet és a színházak repertoárjához kötődő könyveket hagytak el.

Az elhagyott könyvek képét feltöltötték a [facebook.com/musicalinfo](https://www.facebook.com/musicalinfo) oldalra és remélik, a megtalálójá is jelentkezik a <http://veszitsel.konyvtar.hu/> oldalon vagy Facebook oldalukon. ■

Forrás: operettinfo.hu

PORNÓ ÉS HORROR
AZ ISKOLAI KÖNYVTÁRAKBAN

Megdöbbentő tapasztalatokat gyűjtött Pavel Asztahov, az orosz elnök gyermek- és ifjúságvédelmi biztosa Tambov megyében tett látogatása során. Az ombudsman sorra kereste fel az iskolákat, nevelőotthonokat és számos intézmény könyvtárában talált kikölcsönözhető horrorfilmeket, és pornót.

„Ez nem egy rendkívüli helyzet, hanem bűncselekmény a gyerekek ellen” – írta twitteren vezetett mikroblogjában, kipsztolva néhány fényképet a fellelt „művekről”. ■

Forrás: posztinfo.hu

ZICHY MIHÁLY NAPOK NYÍLTAK
MOSZKVÁBAN

A végtelen szabadság után vágyó sas és az orosz cárok udvari festője címmel Zichy Mihály napok nyíltak hétfőn a Moszkvai Magyar Kulturális Intézetben. *Budai Rita* művészettörténész előadására megtelt az intézet Petőfi Sándor könyvtára.

Zichy, az illusztrálás és a magyar romantikus festészet kiemelkedő alakja, előbb 1847-től 1874-ig, majd néhány éves párizsi és hazai megszakítással haláláig élt és alkotott a cári Oroszországban. Szentpéterváron hunyt el 1906-ban, onnan szállították haza és helyezték örök nyugalomra a Kerepesi temetőben.

A Moszkvai Magyar Kulturális Intézet Zichy Mihályról elnevezett szalonját *Hammerstein Judit*, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúráért felelős helyettes államtitkára avatta fel, egyúttal megnyitotta a Madách Imre *Az ember tragédiája* című művéhez készült Zichy-illusztrációkat bemutató kiállítást.

Úgy látja, hogy jó úton jár a moszkvai intézet, amikor azzal próbálkozik, hogy ne csak a falai között kínáljon izgalmas kulturális eseményeket, hanem kivigye azokat az orosz emberekhez is. A magyar kultúra rendkívül izgalmas, bizonyos szegmensei egzotikusak orosz szemmel is, jól végiggondolt stratégiával fel tudjuk kelteni az érdeklődést olyan kapcsolódási pontokkal például, mint Zichy Mihály – tette hozzá. ■

Forrás: oroszhirek.hu